

Ce vor ei? (II)

De Ara Alexandru ȘIȘMANIAN

Ne-am mai pus această întrebare într-un articol publicat acum mai puțin de un an (*Lumea liberă*, nr. 556-557/1999), pe cînd "epurărilor etnice" din Kosovo erau încă în toi și kosovarii pe cale de a deveni, în cel mai bun caz, o "diasporă" - chit că atunci erau vizati, în primul rînd, sîrbiilor lui Miloșevici (dar și ex-mentata Rusie elținiană, asta ca să nu mai vorbim de biata cripto-România, mai cunoscută, deocamdată, sub firma "La securiștii veseli"), pe cînd acum, mai cu seamă, rușii lui Putin. Desigur, înainte de a merge mai departe, ne-am putea întreba de-i bine oare să ne referim la "sîrbi", "ruși", "români" și alte pan-ortodoxe ex-comuniste naționalități, în felul acesta direct și crud, iară nu mai degrabă cu acea împăcată concilianță plină de onțione cu care se grăiește despre morți și alți handicapați pe viață.

Problema e că falimentarea sistemului comunist european (în Asia partida fiind departe de a fi jucată) a atras și falimentul unei anume concepții a infantilismului național și a minorării responsabilității populare. Într-adevăr, conceptul micului popor bun ca pîinea și compresa, oprimat de un "tătuc-de-stat" fioros, cu matracă la brîu și mitraliera-n dinți - nu mai e la modă. Eliberate, popoarele răspund pentru căile politice pe care le aleg, de astă dată la propriu, prin vot. "Ocuparea internă" - a românilor de români, a rușilor de ruși, a sîrbilor de sîrbi, etc. - fenomen specific regimurilor totalitare, denunțat cîndva, în principiul său, de Paul Goma, nu mai are aceeași relevanță acum, cînd posibilitatea opțiunii există, totuși. Lașitatea nu mai constituie o scuză, chiar dacă prețul curajului rămîne ridicat!

De altfel, am mai spus-o, sensul însuși al auto-ocupației implică o auto-alienare prealabilă, o pierdere de sine locuită de fantasma sinelui pierdut, o substituie, deci, a valorilor devastate ale unei națiuni, cu fantoma lor retorică. Fără a fi *primită*, deja, puterea totalitară nu se poate *instaura* și, cu atît mai puțin, *menține*. Căci, retrospectiv, terifianti nu sînt Hitler sau cestălalt satir al umanului, Stalin, ori, încă, escrocul sadic poreclit Lenin - e interesantă toată această "cultură a pseudonimului" la tirani, parcă speriați de propria lor identitate satanică -, ci îngrozitoare e facilitatea cu care au fost urmați, ușurința cu care mulțimea votează cu bestialitatea și delirul.

ăi dacă, mai încoace, Miloșevici nu e chiar Hitler, ci doar o reproducere așa-și-așa, Putin, nu tocmai Stalin, ci numai un conțopist al crimei, copiind sîrguincios capitolul despre genocid, iar pe alocuri mai dînd cu limba, să șteargă petele de cerneală (mă rog, de sînge!), ori - ca să venim mai aproape de ciudata zonă stilistică unde oaia e tematică și, inevitabil, tema e ovină - dacă Ion Iliescu, deși escroc după mîrșăviile politice, deși, cert, sadic după "mineriade" și, pe deasupra, Ilici (ca âacalul!), nu e - nu! nu! - Tovarășul Lenin, obstinația, în parte electorală, în parte nativă, cu care populațiile respective i-au adus ori se pregătesc să-i aducă, sau, și mai dezastruos, ca la români, să-i *readucă* la putere, nu se mai poate explica, mereu, sau, în orice caz, nu exclusiv prin metodele schizoide de schilodire a personalității introduse de comunism.

Fără îndoială, dacă trăiești o viață întreagă într-un lagăr, în aer liber au ba, și dacă, pe deasupra, lagărul în chestie se dovedește un ospiciu condus de nebuni, oricum ai intra e puțin probabil să ieși sănătos. Însă ca să te lași închis și să accepți ca rațiunea și curajul să ți se putrefieze, trebuie să ai deja în tine ceva din natura captivului și a ieșitului din minți. Oportunismul, aparent reflexiv, și un anume soi de demență cu conotații fanatice nu sînt incompatibile. În plus, și e poate cel mai important, pe lîngă abjecție și teroare, sau, cumva, *prin* ele, comunismul a introdus și un fel de ***vacanță axiologică***,

extraordinar de perfidă, de care spiritul gregar a profitat din plin. După căderea comunismului, această vacanță axiologică, unde nulitatea și necinstea se răsfață-n voie, bazată, de astă dată, pe amalgamul dintre "inocență" și "suferință" ca și pe cel dintre "libertate" și "iresponsabilitate", a persistat și s-a adâncit, cu atît mai mult cu cît, odată scăpată din carcanele comunismului, putea fi adoptată de toată lumea.

Nu-i mai puțin adevărat că exemplul recent al Austriei, unde complicitatea politicianismului și populismului a adus extrema dreaptă la putere, probează că, în ciuda netelor diferențe de condiționare moral-politică, "lumea liberă" poate cunoaște fenomene analoge cu cele ce bîntuie "lumea captivă" și că, dacă ultima resursă a comunismului, conform unei celebre maxime politice, e naționalismul, *recte* fascismul, ultima resursă a neo-nazismului și a sechelelor sale, s-ar zice, nu se deosebește așa mult de comunism.

Însă, dacă auto-ocupația înseamnă auto-alienare, dacă regimurile totalitare nu izbutesc să se instaureze, pur și simplu, prin propria lor forță ci sînt, cumva, *chemate* de chiar popoarele pe care ulterior le oprimă, sîntem nevoiți să distingem cu extremă atenție, fără a ceda impulsurilor retorice facile și compasiunii ieftine, între victimele involuntare ale totalitarismului, singurele autentice, pentru care puterea totalitară constituie un corp străin organismului politico-social, un cancer de extirpat *cu orice preț*, și victimele, conștient sau inconștient, voluntare ale acestuia, ce resimțind, mai degrabă, ca pe un corp străin democrația însăși, tind să vadă în puterea totalitară, oricît represivă, o formă politică "naturală", comodă prin deresponsabilizarea pe care o introduce și prin pachetul de certitudini minimale, în special economice, pe care îl oferă.

În plus, și tocmai aici distincția dintre cele două tipuri de victime ale totalitarismului se dovedește esențială, electoratul care optează pentru instaurarea unor regimuri autoritare neocomuniste sau fascizante - încă o dată, nu luăm aici în considerare cazul despotismelor comuniste asiatice sau cel al misticii comuniste cubane unde, deocamdată, orice șansă de opțiune electorală veritabilă pare exclusă - e, îndeobște, un electorat violent, ce-și trăiește rău libertatea (destul de aproximativă dealtfel), nu doar din pricina multiplelor manipulări cărora le cade victimă, ci, mai profund, pentru că libertatea politică implică și explică necesitatea abandonării, sau măcar a limitării, unor frustrări și resentimente, ca și a unor veleități, practic constitutive pentru popoarele de la intersecția imperiilor (rus, otoman, austriac) sau, în chip, desigur, și mai intens, pentru cele ce au creat această intersecție. "Ocupația internă" nu e, politic, decît premiza iar, psihologic, indiciul unei voințe de "ocupație externă", după cum incubația naționalistă, imperialismul intern, nu e, adesea, decît faza pregătitoare a imperialismului exterior. De regulă, carențele identitare se manifestă ca exigențe teritoriale ("România Mare", "Serbia Mare", "Rusia-niciodată-destul-de-Mare", pe curînd, cine știe, "Austria Mare" etc.), după cum regimurile totalitare reprezintă tocmai transferul frustrărilor și complexelor de inferioritate, în auto-exaltare dictatorială (cultul personalității fiind interpretabil nu doar ca demența pusă în sistem a unui individ, ci ca proiecția compensatorie a unui fenomen paranoid colectiv).

Or, cu excepția României, e flagrant că avem de a face cu exact "partenerii" declanșării primului război mondial. ăi oricare ar fi implicațiile politice reale, e dificil să nu remarcăm coincidența dintre foarte rezistibila ascensiune a noului "Arturo Ui" și fenomenele de resurgență masivă a tehnicilor naziste în ex-Iugoslavia și Rusia post-comuniste. Dacă, însă, fragilizarea derapajului austriac, datorată atît fermității europene cît și reacției proprii opinii publice, energic opuse play-boy-ului neonazist, împins spre putere de tulburi socoteli politicianiste, ne permite să pariem pe un fenomen, la urma urmelor, efemer, corelația dintre structura tradițional genocidară a imperiului rus și ororile paranoiei naționaliste sîrbești nu poate fi evaluată cu același optimism.

În ambele cazuri avem a face cu niște veritabile muzee ale atrocității, spații închise ale crimei unde orice șansă de uman e fie suspendată, fie definitiv abolită și asta nu contra, ci cu aprobarea entuziastă a opiniei generale. Să ne reamintim manifestațiile ca o liturghie neagră cu "target" pe tee shirt și portretul lui Miloșevici purtat în băț, declarațiile anti-NATO unde ipocrizia sumbră se combina atât de fericit cu furia imbecilă, extraordinara organizare mediatică a omisiunii și falsului aliată cu refuzul sistematic al evidenței la, tocmai, intelectualii sârbi (conștiințele nației, carevasăzică), refuz bun să se ia de toartă cu dilemolatria confrăților români. Să ne reamintim afirmațiile inconștient ori, de ce nu, conștient bestiale ale "omului de rînd", și mai ales ale "femeii de pe stradă", mamă, totuși, și cumva, ființă umană, ce vedea în matricea albaneză concurenta, pur și simplu mai prolifică, a matricei sârbești și generatoarea, prin urmare, a unui pericol demografic corectat prin masacru.

Părăsirea ulterioară în pubele a bolșevismului retronazist miloșevician și întoarcerea manifestațiilor împotriva ciborgului belgrădean nu au avut, din păcate, ca pricină vreo explozie de democrație ori vreo conversiune subită la uman, constituind, doar - vai! - expresia, cînd furibundă, cînd resemnată, a frustrării naționaliste pentru pierderea Kosovo-ului. Vădit, pentru sârbi, *pierzînd Kosovo* - iară nu făcînd din ei casapi de oameni, măcelarii propriei lor umanități - iată, ordura de Miloșevici *îi înșelase!* Ca și cum Kosovo n-ar fi fost pierdut cu fiecare kosovar izgonit, torturat ori ucis, cu fiecare kosovară batjocorită de "fecundatorul" ei serb, cu fiecare metru de **pămînt-sînge** zmulș prin umilință și moarte, ci, taman dimpotrivă, de parcă eșecul ar fi fost efectul unei dezumanizări insuficiente, al unor masacre prea de tot mediocre și al unei depopulări negliabile!

Ne găsim, astfel, în fața unei situații ciudate în care interiorul și exteriorul se amestecă inextricabil, "ocupația internă" și "ocupația externă" se substituie mereu una alteia, pierzîndu-și și regăsindu-și alternativ funcția și diferențele, "ocupații" pîrînd, finalmente, să le reproșeze "ocupanților" debilitatea represiunii, poltroneria politică și inconsecvența, răul încă evitat mai mult decît răul deja comis, "ocupanții", la rîndu-le, văzîndu-se prinși, paradoxal, în capcana unei complicități, practic, contractuale. Prăbușirea popularității lui Miloșevici, dar și surdele vendette din sfera puterii, implozînd în reglări de conturi mafioate, ca, între mai multe, lichidarea sinistrului "Arkan" sau a ministrului apărării, Bulatovici, nu se pot explica, din păcate, decît prin acest bizar "contract al complicității", ce se vădește un veritabil contract al crimei, între populația contaminată nu atât de ideologia comunistă cît de fondul de bestialitate al acesteia, intensificat de o fascizare dirijată a mentalității, și o putere a cărei barbarie nu mai poate ține pasul cu propria ei retorică.

Totuși, oricare ar fi mărimea în sinistru a rinoceritei sârbești și oricît de profundă fuziunea dintre delirul popular și fanatismul afișat al regimului, insensibilitatea ermetică la oroare nu poate echivala, în cazul Serbiei, hiperfragilizate economic, politic și militar, cu un drept paralel la impunitate. În condițiile noii ordini internaționale, exemplul Irakului saddamist fiind, deja, net în acest sens, a persista în sfidarea celor mai elementare norme ale umanului nu putea fi decît fatal pentru reveriile naționaliste și chiar pentru integritatea teritorială presupusă a unei țări ca Serbia, ale cărei veleități debordează cu mult mijloacele reale. Într-adevăr, la ora actuală, numai statele totalitare - și ele sînt două : Rusia și China - capabile să răspundă, la eventuale sancțiuni militare ale NATO, prin declanșarea celui de al treilea (și probabil ultimul) război mondial, își mai pot permite, nu fără serioase riscuri economico-politice, să încalce aceste norme.

Dar de ce Rusia ? Pentru că încă din faza ei formativă, coextensivă perioadei luptelor de eliberare contra imperiului mongol, asimilat de inconștientul colectiv cu practic toți adversarii ei ulterioari, Rusia s-a constituit, pe temeiul paradoxal al identificării

naționalismului extrem cu imperialismul extrem și, prin urmare, a celui din urmă cu un anti-imperialism nu mai puțin radical, ca un **contra-imperiu**. Astfel, invaziile Rusiei au căpătat, de la început, iară nu exclusiv din perioada finală a celui de al-II-lea război mondial, caracterul, intenabil la o analiză obiectivă, însă foarte satisfăcător pentru mentalitatea populară ca și pentru retorica, mereu aceeași, a puterilor succesive, unor "războaie patriotice" de "eliberare". Este ceea ce explică, pe tărîmul mentalității rusești întii și întii, completa fuziune dintre "ocupația internă" și "ocupația externă", între "înăuntru" și "înafară". Pandantul indisociabil al acestora, "contractul de complicitate" dintre populație și putere este, de asemeni, extrem de puternic, reprezentînd, nemărturisit, substratul indispensabil al oricărui "contract social" și premiza absolută a stabilității interne.

În fond, cu Rusia avem a face cu cea mai nevrotată putere și cu cel mai nevrotat mental popular din istorie. Imperiul Răului al lui Ronald Reagan, Imperiul Maculist al lui Ioan Petru Culianu, veritabil imperiu al ororii, fără îndoială, e, înainte de toate, Imperiul Nevrozei. Desigur, chestiunea aceasta a "nevrozei obsesionale politice" trebuie abordată cu o anume prudență, principala diferență dintre nevrotatul individual și o macroputere politică nevrotică constînd în capacitatea celei din urmă (ce o apropie de primitiv) de a-și proiecta în real fantasmăle. Elementul auto-prohibitiv se va dovedi, în acest caz, aproape nul, tendința de satisfacere, potențial maximă, cu atît mai mult cu cît nutrită de și nutrinde o intensă retorică a salvării naționale (vezi respectivele "fronturi" proiectate în jur), deviată mai mult sau mai puțin din creștinism și constituind un justificativ energic și extrem de agresiv al tuturor abuzurilor suveraniste ce decurg, în chip destul de firesc, din acest "alibi".

Pe de altă parte, clasică limită, de multe ori destul de ambiguă, dintre nevroză, bazată pe tulburări psihice conștiente, și psihoză, unde alterările psihice sînt inconștiente, devine și mai fragilă într-un domeniu unde manifestări conștiente de ordinul celei mai depline ipocrizii și ale celui mai atroce cinism sînt alimentate de motivații inconștiente, pe care "conștientul politic", simplă zonă de interfață, le proiectează și le realizează. Vom putea, astfel, fără teamă de contradicție, vorbi de "psihoza războiului de apărare", abil întreținută de propaganda politică, și căreia ultimul război mondial i-a furnizat o formidabilă justificare, corelînd-o direct cu ceea ce am putea defini ca proiecția politică, structural imperialistă, a fobiei contactului, specifică nevroticilor, magistral analizată de Freud în *Totem și Tabu*.

Fobia contactului, ne învață Freud, nu trebuie înțeleasă doar ca tendință refulată de atingere a propriului trup, respectiv a propriilor organe genitale, deși un raport profund cu această tendință-prohibiție există neîndoielnic, ci trebuie luată în sensul cel mai larg ca o respingere globală și oarecum nediferențiată a tot ce reprezintă expresiile "a intra în legătură" sau "a veni în întîmpinare" : finalmente, fobia contactului e o fobie a comunicării. Fenomenul e cu atît mai interesant cu cît pare să afecteze, în plan colectiv, paradoxal, structurile de tip intransitiv : triburile, în planul socio-mental arhaic, și, mai încoace, națiunile totalitare. Or, dacă ultimele se bizuie, de regulă, pe un colectivism agresiv, acesta, la rîndul său, nu se realizează defel, cum s-ar putea crede, printr-un fel de ștergere a diferențelor individuale, printr-o compresiune fuzionantă a entităților într-o unică magmă comună, ci, dimpotrivă, prin izolarea strictă și circumscrierea absolută a fiecărui individ, adică, mai vulgar, prin *supraveghere*. Iată de ce "polițiile secrete" trebuie interpretate nu doar ca instrumentul prin excelență al *puterii totalitare* ci, mult mai grav, ca liantul indispensabil al *societății totalitarizate*, indisociabil de o tribalizare în profunzime a națiunii.

Nu există, prin urmare, nimic mai dezesperant solitar decît mulțimea totalitară, contiguitate de indivizi incomunicanți, unificați numai din exterior de retorica totalitară

simbolizată de figura "conducătorului" sau a "șefului", concentratul violent al acestei retorici, și reduși prin supraveghere totală la forma celei mai despuiate intensiuni, la substituirea fiecărei personalități în parte prin golul tern al unei represiuni perfect resorbite, asimilate, intrate în metabolism. Departe de a fi un paradox, "ocupația internă" sau "auto-ocupația" constituie, prin urmare, structura, mai mult, substanța însăși a națiunii totalitare, o componentă existențială determinată politic.

Pentru insul totalitarizat, metabolic represiv, obiectul fobiei contactului e, în primul rând, un alt ins totalitarizat, nu semenul ci contiguul lui, relația, fatalmente supravegheată, cu acesta reprezentând prima și cea mai imediată sursă de pericol.

Sensul acestei absolute tabuizări a relațiilor interumane și a acestei tribalizări a națiunii totalitarizate stă în reducerea colectivităților umane la nivelul unei simple însumări a contagiunilor posibile, la o contiguitate extatică a abaterii. Într-adevăr, insul totalitarizat, metabolic represiv, definindu-și identitatea printr-o relație exclusivă, formal sau substanțial mistică, cu retorica totalitară și cu fantoma acestei retorici, "conducătorul", "șeful", simplu concentrat redundant de propoziții goale și de interese subterane sumbre, nu poate vedea în "celălalt", în "contiguu" decât o primejdioasă aberație ce-și fuge numele, o încălcare subcutanată a "dogmei", precum și, mai grav încă, o insidioasă sursă de perversiune ideologică, un focar de contaminare doctrinală. Ortodoxia fiecăruia devine, astfel, erezia tuturor.

Iată ce explică și, la drept vorbind, impune *impregnarea constitutivă* a societății totalitare, prin totalitarizarea fiecărui individ strict delimitat, cu elementul de supraveghere al polițiilor politice. Pentru insul metabolic represiv al sistemelor totalitare "supravegherea" nici nu mai reprezintă, în fond, banala activitate opresivă a unei organizații politice prin excelență criminale, ci structura propriului lui organism, începând de la epidermă și mergând, prin "organele interne", semnificativ asociate echipamentului politic de stat al "ocupației interne", pînă la celule (alt termen semnificativ) și la organizarea cromozomială. Rectitudinea ideologică afirmându-se ca normă genetică și, desigur, în chip încă și mai vădit, ca normă a sănătății mental-psihiice a insului totalitarizat, șansele de subzistență și supraviețuire ale acestuia vor fi definite în funcție de doi vectori, de forțe teoretic egale : vectorul identificării cu pachetul propozițional închipuit de "conducător", și vectorul identificării cu schemele de supraveghere întruchipate de polițiile politice respective. Astfel, dacă "dictatorul" nu e decât o fantasmă de limbaj, insul totalitarizat e numai fantoma tehnicilor de supraveghere.

Putem imagina, acum, succint, modelul oarecum scheletal al societății totalitare totalitarizate. O contiguitate indefinită de "indivizi", paradoxal separați de propria lor vecinătate, circumscriși de o rețea de înaltă tensiune a violenței și fricii, distingându-se unul de celălalt nu prin gânduri, sentimente, valori umane și alte deșeuri, ci printr-o electricitate a suspiciunii ce le ține loc de epidermă și de a cărei intensitate depinde dreptul fiecăruia la mizerie, adică la subzistență, și la viață, adică, mai mult sau mai puțin, la o anume supraviețuire. Orice scădere a acestei tensiuni, delimitînd contiguitățile vidate ale acestor morți pretextîndu-se în viață, ale acestor produse în serie ale sistematizării neantului, echivalează nemijlocit cu suprimarea fizică sau socială, fizică și socială - totuna, de vreme ce, oricum, moartea morală constituie aici condiția însăși a existenței.

Societatea totalitară totalitarizată - că o numim "comunism" sau "fascism", ori că dăm oricare alt nume camuflajelor ei "neocomuniste" = "neonaziste", sinonimie terifiantă, căci perfect banală - e, ne mai putem îndoi, societate concentraționară. Pentru a supraviețui, "individul", redus la expresia celei mai abjecte vacuități - "individ" aparținînd cărei specii?! - trebuie să devină propriul său "microlagăr", societatea însăși definindu-se ca funcția de continuitate și contiguitate a tuturor "microlagărelor" represiv determinate. A

înceta să mai fii propriul tău lagăr, rezultat pernicios al unor sechele de umanitate, înseamnă să fii trimis automat în lagăr, a vomita represiunea înseamnă a-i cădea imediat victimă.

Dar "celălalt", semenul, vezi bine?! Pentru lagărul-individ, el nu poate reprezenta decît o alteritate/alterare contiguă trădîndu-i, odată cu lipsa de conținut, *forma*, o imagine sau o oglindă a propriei vacuități captive și, prin urmare, nu doar o "zonă interzisă", apăsată de tabuul comunicării, ci sursa unei demascări posibile și obiectul unui denunț necesar. Într-adevăr, dacă toate regimurile totalitare, monarhice sau republicane, au aplicat, cu mai multă sau mai puțină îndemînare, vechiul principiu latin *panem et circenses* - pudic tradus, în genere, prin "pîine și jocuri", cînd "jocurile", formă indirectă a umilirii și masacrării sclavilor sau fățișă a martirizării creștinilor de către ego-ul roman triumfător, nu erau altceva decît o tehnică de bestializare a mulțimii prin sînge, și pe care ne permitem a-l reda, în consecință, prin sintagma semantic considerabil mai adecvată de "pîine și sînge" (cu cît mai puțină pîine, cu atît mai mult sînge, se-nțelege!) - ca metodologie infailibilă a corelării hranei cu dezumanizarea, acesta nu putea, în nici un caz, lipsi mașinăriilor totalitariste moderne, în speță comunismul și fascismul, desigur, cu adaptările și, mai cu seamă, amplificările creatoare de rigoare.

Dacă la nivelul structurilor sociale și al relațiilor interindividuale "fobia contactului" generează o veritabilă schizofrenie colectivă, la nivelul structurilor politice, cu inevitabilul lor corolar militar, ea pare a lua, mai degrabă, aspectul unui delir paranoiac. Modelul cel mai interesant, analitic, dar și cel mai șocant, moral, rămîne cel al totalitarismului rus, în special al totalitarismului rus actual (pentru care "democrația" nu reprezintă, în cel mai bun caz, decît un precar tratament cosmetic), în măsura în care fuzionează, dar se și diferențiază în el două modele totalitare distincte, și, din anumite puncte de vedere, chiar opuse : totalitarismul doctrinal (de tip comunist) și totalitarismul tradițional al vechiului Imperiu al Oriorii.

Firește, fenomenul e departe de a fi unic, lectura halucinantă a *Cărți negre a comunismului* fiind suficientă pentru a releva afinitatea profundă dintre diversele regimuri comuniste și tradiția totalitară locală : lucrul se vedește, îndeosebi, în cazul comunismelor asiatice, unde se pot urmări cu precizie atît "influența orizontală", de la un comunism la altul, cît și cea "verticală", de la solul totalitar la "planta de sistem", și asta nu numai în planul doctrinelor și practicilor social-politice respective ci chiar și în cel, extrem de particularizat, al tehnicilor de tortură. Diferența esențială constă în faptul că spre deosebire de statele tradiționaliste asiatice, structuri închise, evacuînd exteriorul în neființă, Imperiul Rus, ca și Imperiul Otoman, cu care prezintă destule analogii, a funcționat, de la bun început, pe "principiul amœbic" al închiderii ce se deschide doar spre a se extinde.

Desigur, ca și în cazul relațiilor interindividuale, factorul de contiguitate joacă un rol decisiv. Tot așa cum în cazul insului totalitarizat o epidermă de electricitate părea să separe prin suspiciune și să unească prin violență și delațiune membrii societății totalitare, la fel, însă în chip incomparabil mai intens, o electricitate de mefiență paranoidă și de agresivitate învăluie Rusia. ăi tot așa cum, pentru insul totalitarizat, "celălalt", "semenul" nu putea constitui decît sursa unei amenințări, contiguitatea unei demascări posibile, imediatețea unui pericol, pentru Rusia simpla relație de vecinătate, contiguitatea, contactul au constituit dintotdeauna o insuportabilă provocare. Astfel, aplicarea sistematică a "principiului amœbic" al închiderii ce se deschide mereu spre propria ei substanță, al exteriorului permanent înghițit de un interior ce se vomită, al reducerii vorace a celuilalt la o identitate ce nu-i aparține și care, într-un sens, nu-și aparține nici măcar sieși, nu reprezintă atît un efect de program cît expresia unei

anxietăți substanțiale, a unei curențe identitare funciar abjecte, suprimînd diferența unde nu se reflectă, prin identitatea unde nu se regăsește.

Se profilează, în felul acesta, o deosebire semnificativă între totalitarismul social, bazat pe izolare, și cel militar-politic, bazat pe absorbție. Dar se eliberează, nu mai puțin, corelația profundă dintre "fobia contactului" și "principiul amœbic", altfel spus, dintre "psihoza războiului de apărare" și extrem de bizarul **patriotism imperial rus**. Într-adevăr, comparat cu patriotismul național, respectiv cu patriotismul legitim, peratologic definit, al unei națiuni, "patriotismul", peratologic indeterminat, structural imperialist, al rușilor comportă un paradox intolerabil. Cînd vechea U.R.S.S., substituită prin CSI, această pasișă a Uniunii Europene și astă parodie de Commonwealth, cuprindea, pe lîngă Rusia însăși, alte 14 "republici", unite mai mult cu tancul, de la Ucraina, Bielorusia, Armenia, Georgia și Azerbaigian pînă la Estonia, Letonia, Lituania ori Moldova, trecînd, desigur, prin Turkmenistan, Uzbekistan, Tadjikistan, Kazahstan și Kirghizia, cînd Rusia, ce-și zice "federație", include, foarte mai alături de ruși, atîta nămet de popoare (nu ca simple minorități ci cu teritorii în regulă) : ceceni (kosovarii Rusiei), inguși, daghestanezi, cerchezi, oseți (de nord, cei din sud hîrjonindu-se cu georgienii), kabardini, balcari, evenci, iacuți, ciukci, coriaci, iamali, neneți, comiși, buriati, samoiezi, ceremiși, udmorți, ciuvași, mordvi, tătari ("deplasați" pe Volga, capitala Republicii Tătare fiind, astfel, Kazanul, leagănul rusității, carevasăzică : ei, ce-or să facă rușii dacă se revoltă tătarii, or să bombardeze Kazanul?, or să-l bombardeze, or să-l bombardeze!), bașchiri, calmuci și cîți alții, te poți întreba, nu fără un fior de groază, unde începe și unde se termină, la urma urmelor, Rusia! Căci vădit, dacă vechiul imperiu rus era poreclit, pe bună dreptate, "închisoarea popoarelor", odată cu comunismul și, mai recent, cu neocomunismul, Rusia aspiră feroce să devină gulagul planetei.

Totuși, pentru a înțelege mai bine structura acestui "patriotism imperial", ce face din ruși patrioții tuturor țărilor pe care le ocupă, iar din acestea, simple momente ale *dezvăluirii teritoriale a Rusiei*, e necesar să ne aplecăm cu mai multă atenție asupra mecanismului psiho-politic de producere a imperiului, fără a ne simți în stare, însă, să stabilim o limită fermă între "valoarea adăugată" prin ocupație - pardon, prin eliberare! - și valoarea teritorială originală, altfel spus, între Rusia imperială și Rusia națională. De altfel, pericolul pentru cea din urmă s-ar putea să stea tocmai în dificultatea distingerii de cea dintîi!

Cum poate, însă, o putere politică nevrotică să-și bizuie fanatismul patriotic pe nevroza însăși? ăi cum se poate transforma "fobia contactului" în "principiu amœbic", deși ultimul reprezintă, neîndoielnic, taman contrarul celei dintîi? Scenariul psiho-politic pare destul de simplu. Căci, orice relație de contiguitate teritorială definind pentru Rusia, sau mai degrabă pentru imperialismul atavic rusesc, sfera exactă a atentatului la siguranța națională (confundată total sau aproape total cu cea imperială), suprimarea, ca atare, a sursei pericolului, și asta indiferent de atitudinea politică reală a țărilor în cauză și, bineînțeles, fără ca problema suveranității lor naționale să se pună o clipă măcar, reprezintă pentru puterea nevrotică un imperativ politico-militar categoric. "Fobia contactului" descărcînd agresivitatea sub forma militarizată a "legitimei apărări" și ofensiva reală camuflîndu-se psihologic într-o defensivă fictivă, invadarea teritoriului altuia devine pentru psihicul imperializat nu doar premiza, ci chiar substanța protejării teritoriului propriu!

Altfel spus, statul contiguu constituind pentru psihicul politic nevrotic o sursă de pericol pentru "patria-mamă", eliminarea și zdrobirea lui prin invazia cea mai arbitrară și mai sălbatică devine fatalmente sinonim cu *eliberarea patriei materne* de pericolul fictiv ce o amenință; iar cum orice eliberare a patriei nu poate fi decît *eliberare teritorială*, ocuparea patriei străine sfîrșește, în modul cel mai firesc, prin a fi asimilată cu eliberarea

patriei proprii. Astfel, permanenta extindere teritorială a imperiului rus făcându-se, prin substituție, sub semnul eliberării nemijlocite a Rusiei, procesul acestei agresivități transferate și al acestei posibilități fantasmatică nestăvilit transpuse într-o realitate dementă, ce-și găsește justificarea în chiar anxietatea pe care resimțind-o o inspiră (și invers), nu se poate decât intensifica cu fiecare progres al unei ocupații externe definite în replică la un pericol identitar proiectat. Ideal, deci, văzută dinspre Rusia, întreaga planetă se prezintă ca o succesiune de entități politice potențial sau actual contigue, adică *real periclitante*, și mai precis, ca teritoriul ei înseși, temporar ocupat și identitar substituit de un mozaic de puteri străine uzurpatoare.

Reîntîlnim, în chip și mai convingător, din perspectivă de astă dată macrostructurală, paradoxala fuziune dintre "ocupația internă" și "ocupația externă", dintre "înăuntru" și "înafară", analizată deja din unghi microstructural. O criză psiho-identitară, incapabilă de a se recunoaște ca atare, eșuează lamentabil într-o criză politică, ce neexprimînd-o corect, o exacerbează și-i furnizează, totodată, singura satisfacție pe care nevroza imperialistă o poate concepe.

Ce se întîmplă, însă, cînd, ca urmare a structurii nevrotice a sistemului imperial, transferul crizei psihice în criză politică nemaiputînd fi rezolvat prin extensie teritorială, cum este, cu siguranță, cazul cam din 1989 înapoi, imperiul intră în implozie? Rusia națională, constituindu-se, din rațiuni istorice, *prin* Rusia imperială, pe o bază substitutivă, cea din urmă nu poate exprima versatilitatea peratologică sau indeterminarea de contur a celei dintîi decît proiectînd-o pe aceasta într-o serie de "micro-rusii" (uneori, teritorial și cultural extrem de importante), desfășurîndu-se, astfel, ca un mozaic monocolor de "patrii negre", adică de entități naționale deznaționalizate, golite violent de specificul lor propriu, în virtutea mecanismului psiho-politic descris mai sus.

În fond, avem de-a face, aici, cu un *export de vid*, un export de carență identitară realizat prin forță, cu alte cuvinte, cu un extrem de bizar *colonialism catoptric*, ce permițînd mentalului rus să se contemple în oglinda propriei sale agresivități, sfîrșește prin a ridica vacuitatea carenței identitare la rang de normă, de "normalitate", de "fîresc", chiar, însă "fîresc" represiv. În condițiile implozării politic-teritoriale a imperiului, corespunzătoare unui reflux al "ocupației externe" și, deci, unei concentrări a represiunii, mecanismul "ocupației externe" ca atare, departe de a dispărea, se adaugă "ocupației interne", de care e, oricum, indisociabil, o intensifică și o "dublează", tehnicile represiunii militare fuzionînd complet cu cele ale poliției politice. Contiguitatea adormită a "patriilor negre", deja înghițite de imperiu, se trezește, "fobia contactului", oricum intensă față de țările neocupate militar și netransformate încă în "raiale rusești", ia forme dementiale cînd, întoarsă înăuntru, trebuie să se reactiveze împotriva unor teritorii rusificate deja. Ceea ce la sîrbi, captivi ai delirului lor naționalist, se limita, dacă se poate spune astfel, la "doar" Croația, Bosnia și Kosovo, ia la ruși, prizonieri de veacuri ai naționalismului imperial, dimensiunea unui întreg continent.

Întoarsă înăuntru, "fobia contactului" generează, mai cu seamă, o contradicție insuportabilă, de vreme ce, pentru întîia oară, obiectul ei nu mai e "străinul", "celălalt", principiul extern al alterității "uzurpatoare", ci Rusia însăși sau, în orice caz, ceva ce pentru puterea nevrotică apare astfel. Fenomene politice ce, pentru orice percepție obiectivă n-ar reprezenta altceva decît simple și comprehensibile tentative de recuperare a independenței și identității naționale, explicabile, în parte, tocmai prin slăbirea puterii centrale provocate de criza structurală a imperiului, cu nimic diferite, la urma urmelor, de luptele anti-colonialiste pe care, la vremea ei, U.R.S.S. le susținea cu atîta ardoare, se prezintă mentalului rus nevrotizat ca o monstruoasă conspirație internațională, ca o încercare de a infecta dinăuntru substanța însăși a rusității. Ispita de a rerusifica, prin mijloace exterminacioniste amintind "soluția finală" nazistă, aceste "patrii negre",

încorporate artificial, se impune de la sine, fără a se sezisa că escaladarea violenței nu poate avea, pe termen lung, altă consecință decît intensificarea dezastruoasă a fenomenului imploziv, cu corolarele inevitabile în planul catastrofării economice, calamității oricărora veleități de credibilitate și imagine internațională, și extinderii zonelor de conflict.

Declanșarea, și, mai cu seamă, desfășurarea celui de al-II-lea război anti-cecen ilustrează perfect cele de mai sus. Bombardat, pe 9 august 1999, prim-ministru de Elțin, Vladimir Putin n-avea, la început, alt merit decît acela de a fi al-3-lea șef al KGB-ului, pardon, al FSB-ului, propulsat, în mai puțin de un an, la conducerea guvernului. Curînd, s-a putut constata că nu era singurul. În august, apoi în septembrie ale aceluiași an, grupuri armate cecene pătrunseră în Daghestanul vecin. Colac peste pupăză, pe 31 august o bombă explodează în chiar centrul Moscovei, urmată îndeaproape de alte trei atentate, nu mai puțin sîngeroase, ce ridicară numărul victimelor la 293. Fără să-și mai bată capul cu vreo anchetă sau să aștepte recoltarea vreunor oareșicari dovezi, operațiune, se știe, pe cît de inutilă, pe atît de păguboasă, Putin, urmînd, în aceasta, mai vechi tradiții ale instituției la care lucrase pînă nu demult, se grăbi să-i acuze pe "teroriștii ceceni", secundat cu mult zel de încă-președintele Elțin, subliniind, chiar, cu aceeași teribilă nonșalanță, că doi din comandanții ceceni, Basaiev și Khattab, "sînt suspectii nr-ul 1", fără a ține seamă, bineînțeles, de protestele și negațiile interesaiților.

Exponent, ca și Elțin, aparacik senil, amenințînd, nu de mult planeta cu un al-III-lea război mondial, al nevrozei imperialiste rusești, Putin avea să dea, pe 28 septembrie, semnalul dezlănțuirii delirului colectiv. Rusia era în pericol, sau, mai exact, "Rusia e victima unei agresiuni a terorismului internațional". Cum ? Prin intermediul micii dar extrem de periculoasei Cecenii, devenite peste noapte, "cuib de teroriști" finanțați de străinătate, gata să smulgă din trupul sfînt al Rusiei un teritoriu "mergînd de la Marea Caspică la Marea Neagră". Evident, făcînd aceste declarații, Putin, ce se mai crede, lucrul e clar, pe vremea mării Uniunii Sovietice, etern amenințată, aceea, de sumbrele comploturi ale agenților imperialismului, "uita" cel puțin trei elemente, nu chiar lipsite de importanță.

Primo, absența, mereu stîngenitoare, a dovezilor (ei, da!), privind *realitatea* unor atentate cecene la Moscova și Volgodonsk. Dimpotrivă, conform unor suspiciuni generalizate atît de presa occidentală cît și de analizele politologilor, autorii atentatelor nici n-ar fi cecenii ci, tocmai, serviciile secrete rusești. Am fi, astfel, confrunțați cu un "scenariu diabolic" (termenul aparține jurnalistei franceze Véronique Soulé), ca fost șef al FSB-ului (= ex-KGB-ul), fost președinte interimar și recent președinte ales al Rusiei, Putin găsindu-se în demna de invidiat situație de comanditar al atentatelor pe care le "răzbună".

Astfel, conform politologului rus Andrei Piontkovski : "Atentatele au avut un rol determinant în formarea opiniei publice. Războiul precedent n-a fost aprobat niciodată de populație, 70% [dintre ruși] îl condamnău". De asemeni : "În primul rînd, nu ne-a fost furnizată nici o dovadă implicîndu-i pe ceceni. În al doilea rînd, se știe cum au fost exploatate aceste atentate pentru a influența opinia publică. În al treilea rînd, cecenii nu aveau nici o nevoie de aceste explozii și ele nu le poartă marca". Oarecum mai precaut, dar tot atît de ferm, în fond, politologul german Alexander Rohr de la Institutul german de politică externă afirma la rîndul său : "Analiștii serioși refuză, pentru moment, să accepte ideea că serviciile secrete ruse ar fi comanditat aceste atentate. Aceasta ar însemna că puterea rusă ar face dovada unui cinism neegalat (de la Hitler și Stalin înapoi, n. n.). Într-o bună zi, adevărul va sfîrși prin a ieși la lumină, și atunci, să-i ferească Dumnezeu pe potențații de la Kremlin!".

Circumstanță agravantă pentru necrototalitarismul ciborgiac cu centrul la Moscova, intrarea, chiar, a cecenilor în Daghestan ar fi fost "încurajată", de nu cumva orchestrată de aceleași servicii secrete rusești, asta, bineînțeles, înainte ca respectivele să fi pus la cale, în contul cecenilor, *atentatele teroriste împotriva propriei populații* a căror secret îl mai dețin doar neocomuniștii deocamdată. Or, curios lucru, straniu de tot, dacă probele implicând responsabilitatea cecenă în atentate lipsesc cu desăvârșire - desigur, dacă omitem isteria "patriotică" orchestrată de blajinul Putin -, cele permițând stabilirea unor conexiuni cel puțin compromițătoare între clanul politic elținian, căruia îi aparține, nu e nici un mister, și Putin, și "teroriștii" ceceni nu încetează să iasă la iveală. Ca, de pildă, stenograma, recent publicată, a unei conversații telefonice dintre magnatul Boris Berezovski, membru de frunte al "clanului" și susținător, de nu cumva "creator" al lui Putin, și Movladi Udugov, un responsabil cecen. Se vorbește chiar de o întâlnire, undeva în sudul Franței, între același Berezovski și comandantul ăamil Basaiev. Astfel încât, fie că atentatele au fost doar comanditate de "clanul" elținian, cu contribuția neprecupetită a FSB-ului de sub controlul lui Putin, fie că au fost de-a dreptul *comise*, într-un acces de patriotism paradoxal, de respectivele "servicii", în ambele situații, asasinarea rușilor de către ruși constituie pretextul masacrării cecenilor de către asasinii legitimați de propriile lor crime.

Într-un interviu relativ recent, Serghei Stepașin, ex-prim-ministru, i. e. ex-"delfin" elținian, furniza o versiune și mai interesantă. După el, hotărîrea secretă de a ataca Cecenia fusese luată de Kremlin deja din martie 1999, evenimentele din Daghestan determinînd, însă, amînarea proiectului inițial. Oricare ar fi variațiunile de scenariu, declarațiile unui ins, încă la putere în martie 1999 (momentul elaborării proiectului de invadare a Ceceniei), ca și la începutul evenimentelor daghestaneze, nu pot decît să consolideze teza premeditării atentatelor de segmentele de vîrf ale mafiei statale.

Secundo, același Putin, cu memoria la pubelă, "uită" sau se face, că, în momentul atentatelor, Cecenia nu se mai găsea sub jurisdicție rusă, conform acordurilor semnate în 1996 de Kremlin cu Republica cecenă, rezolvarea spinoasei chestiuni a statutului Ceceniei fiind amînată, pe baza respectivelor acorduri, pînă în 2001. Astfel, atacarea Ceceniei sub pretextul cu izuri rasist naziste, că, atenție!, caucazian, iară nu pur și simplu cecen, ar fi sinonim cu "bandit" sau că Cecenia ar fi, nici mai mult nici mai puțin, decît un "cuib de teroriști" - nu sîntem prea departe de celebrul "cecen rău" lermontovian, vajnic reprimat de rusul bun ca pîinea, mai încape vorbă! -, corespunde unei violări a sus-ziselor acorduri. Pe de altă parte, declanșarea unor măsuri genocidare, vizînd un întreg popor sau o întreagă regiune, o țară sau o "rasă" - rasa caucaziană, "banditescă", *apud* Putin - nu se poate justifica în nici un fel, și asta indiferent de statutul politic al entităților etnic-teritoriale în chestie, constituind, pur și simplu, **crime contra umanității**. Altminteri, condamnarea planetară și intervenția militară NATO, stîrnite de practicile genocidare analoge ale sîrbilor în Kosovo, n-ar avea, în chipul cel mai strict, nici o valoare, riscînd, cel mult, să se întoarcă împotriva celor ce, definind, fie și prin forță, o normă politică de valabilitate universală, ar ezita, dintr-o falsă prudență, calcul politic sau subită indiferență, să-i asigure aplicarea.

Tertio, puterea psihotică a Kremlinului scapă complet din vedere un element esențial, anume că pentru mentalul popular rus, net mai lucid decît cel al guvernanților, *Cecenia nu e Rusia, ci un teritoriu străin*. Rezultă de aici nu doar extrema precaritate a poziției lui Putin în caz de derapaj militar și chiar psihologic, aproape inevitabil dacă ținem seama de versatilitatea tradițională a rușilor, ci un fapt mult mai dureros pentru Imperiul Nevrozei, respectiv că, oricare ar fi desfășurarea pe mai departe a conflictului și oricît de eclatante "victoriile", războiul cu Cecenia și, pe termen lung, războiul cu Caucazul e,

deja, pierdut. "Cel mai crud război al planetei" - pentru a cita declarația organizației recent nobelizate "Medici fără frontiere" - se dovedește, astfel, și cel mai inutil.
(*va urma*)

Ara Alexandru Șişmanian